

- [Hírek](#)
- [Magazin](#)
- [Interjú](#) [Kritika](#) [Tudósítás](#) [Összeállítás](#)
- [Irodalom](#)
- [Első közlés](#) [Publicisztika](#) [Olvass bele](#) [Netnapló](#)
- [Média](#)
- [LiteraTV](#) [Litera Podcast](#) [Galéria](#)
- [HLO](#)

[Interjú](#) – 2020. július 23.

Székely Örs: Egy nem output alapú észlelésben vagyok érdekelt

Interjú–2020. július 23.

Interjú

Ha egy fokkal továbblépünk, a költészet nemcsak világot megértő, hanem percepciót, valóságot átalakító konstrukció is. Nem bálványkultusz, hanem politika: a megértés szabadsága és öröme, egymásra találás a kimondásban. – Székely Örsöt *ostinato* című kötete kapcsán Fenyő Dániel kérdezte.

***Ostinato* címmel jelent meg első köteted a FISZ sorozatában. Mielőtt bármit olvasna belőle, aki a kezébe veszi, gyorsan feltűnhetnek neki a szokatlan tipográfiai ötletek, a kihajtogatható lapok, a versek közé illesztett kisebb ábrák és egészoldalas képek. Miért döntöttél egy ilyen különös megjelenés mellett?**

Hihetetlenül lassan dolgozom, sokszor tollal papírra, másolok, kihúzok, satírozok, és egy idő után ezek a betelt papírlapok már úgy néznek ki, mint a képek. Szeretem magát a folyamatot, és bosszantott, hogy ehhez képest a már begépelte szöveg mennyire keveset ad vissza ebből. Innen jött az ötlet, hogy kicsit láthatóvá tegyem a betűknek meg magának a szövegnek az anyagi létezését, hogy ne legyen olyan egyszerű a szöveget pusztán a „tartalmára” redukálni. Másrészt érdekelt a barokk tipográfiai hagyomány, amely sokkal diffúzabb szövegelrendezést tesz lehetővé – képek, jelek, címek teljesen eltérő konvencióit. Ezeket az ábrázolási alapelveket, játékosságokat, gegeket igyekeztünk továbbgondolni Kopacz Kunddal, akit tördelőként vett részt az *ostinato* elkészítésében – ugyanakkor az is rajta hagyta a nyomát a kötetben, hogy Kund szobrász, és tájképekről volt nemrég kiállítása, ami meg közös érdeklődési terület.

Verseid lényegi eleme az apró részletekre irányuló fokozott figyelem, a megfigyelt tárgyak, jelenségek kilépnek megszokott fizikai környezetükből, egy újrakalibrált viszonyrendszerben kerülnek az olvasó elé, melyben egészen más tulajdonságokkal rendelkeznek, mint amelyek a valóságban jellemzők rájuk. Talán emiatt éreztem úgy, hogy a kötetnek sajátos programja: nem akar nagy titkokat kimondani, hanem a szavak, mondatok hangzásával, ritmusával és az erőteljes képiséggel az észlelés megszokott módját akarja újraprendezni. Helytállónak tartod ezt a meglátást?

Az a fajta konstrukció érdekel, ami párhuzamosan több, a dolgok egyszerre érvényes képét készíti el, és ezeket kis elmozdulásokkal egymásra montírozza. Az így kapott elmozduló körvonalak a különböző

útvonalak és lehetőségek kísérteties egymás mellett létezését mutatják meg, ami másképp nem lenne látható. Mindig zavart írás közben, hogy nem tudom ábrázolni a párhuzamosságokat, a megakadásokat, hogy mindennek redukálnia kell egy végtermékre. Szóval igen, alapvetően egy nem output alapú észlelésben vagyok érdekelt.

Nemcsak az egész kötetre jellemző, de az egyes versek is rendkívül eklektikusak. Megférnek egymás mellett az avantgárdot idéző szóképek és szerkezeti megoldások a klasszikus kifejezőmódokkal, kötött formákkal és posztantropocentrikus szólamokkal. Hogyan kapcsolódnak hozzád ezek az egymáshoz egyébként nem túl közel álló hagyományok?

Ezekre a szöveghagyományokra úgy tekintek, mint különböző idegen nyelvekre, amelyeken kísérletezek megszólalni. Mindegyikük máshogy és mást mutat meg a világból. A hexameter szerkezete kiválóan alkalmas a felsorolásra, elrendezésre. Az avantgárd szabadvers tele van igékkel, tettekre sarkall és kimozdít, már-már hömpölyögnél a verseiddel az utcán. Ezeknek a hagyományoknak az egymás mellé helyezése a kötetben elidegenítő hatással bír, mert nem hagyják, hogy önreferens költői univerzum, reflektálatlan privát mitológiák jöjjenek létre. Nem hiába használtam a nyelvtanulós metaforát, mert minden egyes szövegírás alkalmával azt éreztem, hogy elemzek, szétszedek és újra összerakok egy nyelvet. Több szöveg, ami elsőre ad-hoc epigonságnak tűnhet, egy ilyen tanulási folyamat lenyomata: azt szeretném közvetíteni, hogy a nyelv nem rituálisan körbepisilt zseniköltők magánterülete és -tulajdona, hanem belakható világ, használható, kombinálható eszközök terepe. Tulajdonképpen a világ megértésének és megosztásának eszközeiről beszélünk itt. Van ebben egy felszabadult öröm is, megérteni, és beszélni tudni valakinek a nyelvén, az ilyen szövegek megírása során ezt érzem. Ha egy fokkal továbblépünk, a költészet nemcsak világot megértő, hanem percepciót, valóságot átalakító konstrukció is. Nem bálványkultusz, hanem politika: a megértés szabadsága és öröme, egymásra találás a kimondásban. Ez lehetne a költészet „kommunizálásának” új programja.

Borbély András így ír rólad a kötet fülszövegében: „Galaktikus egyedüllét, és nem süpped divatos melankóliába, két vágya van: communio és kommunizmus.” Hogyan érdekes ezt érteni?

Egyre inkább gondolom azt, hogy az irodalomnak, a művészeteknek valamiféle reményt kellene felmutatnia. Ebből a szempontból a sci-fi mint műfaj változásai tünetértékűek, mert mutatják, hogy milyenek képzeljük el a jövőt. Nemrég a gyerekkorom óta nézett, engem sok tekintetben inspiráló Star Trekből kreáltak edgy és cinikus disztópiát, azt sugallva, hogy a jövő tulajdonképpen a jelen, semmi sem fog változni. A Star Trek optimista jövőképű sci-fi franchise-ként [nagyon nem így indult](#). A kritikák el vannak ragadtatva az új sorozattól, hogy mennyire komplex, felnőtt és realista. De miért az az egyetlen elfogadható realizmus, ha az ember orrát folyton beledörgölik az uralkodó ideológia valóságként való elfogadásába; és cselekvés helyett az egyéni izolációt, a világ szétesettségének látványában való gyönyörködést kínálja fel alternatívának? Tényleg csak az eszképiista szórakozás és a posztironikus metareflexió közül választhatok? Az egyik bevon egy látvány- és látszatvilágba, a másik pedig kiemel és a világ fölé helyez. Mindkettő passzív, elkülönült fogyasztókat feltételez – ezért is érdekel például az avantgárd obszessziója a cselekvéssel, meg az, hogy ez a felszólítás kikhez is jut el. Kinek írunk, kinek a problémáiról, valóságtapasztalatáról, világáról szólnak a művek? A művészet, szűkebb értelemben véve az irodalom ma minden kétséget kizáróan osztályprivilegium, és ebből a szempontból érdemes rákérdezni jelenlegi prioritásaira és céljaira. Szóval ha lehet két vágyam, akkor az lenne, hogy az irodalom ne legyen autonóm a cselekvéstől és a képessé tevéstől. És igen, a communio/kommunizmus, rokon fogalmak nagyon szép közelítése hasonló dolgokat fogalmaz meg számomra a teológia és a politika regisztereiben. Fontosak számomra a keresztyénség és a baloldali gondolkodás közös emancipáló, messianisztikus tartalma, de az már egy másik beszélgetés.

A köteted szerkezete sem hagyományos. Olykor a Möbius-szalagra, máskor a fraktálszerkezetre emlékeztet a versek elrendezése. Erre a szöveg is reflektál, az olvasót az értelmezésben is ebbe az irányába vezeti. Mikor és milyen módon alakult ki ez a kötetszerkezet?

Említettem már a barokkot, ami nálam nem egy esetleges tipográfiai hagyomány, hanem doktori kutatási téma is. Az egyik fejezetet az allegóriáról írom, és nagyon kíváncsi vagyok, hogyan és mitől működik másképp a nyelv az allegóriában, mint „amúgy”. Ár és érték, szavak és dolgok megfeleltetésének folyton elcsúszó viszonya, mint a tizenhatodik századi, világhállapottá terebélyesedett melankólia egyik fő „oka” jelzi az allegóriának a mindent megragadni akaró, felhalmozó igyekezetét. Ennek egy másik, szintén barokk modellje Leibniznél található, aki a karteziánus szubjektum és objektum, kint és bent helyett véget nem érő

bemélyedéseket és kitüremkedéseket vizionált, bennük újabb bemélyedésekkel és kitüremkedésekkel. Innen jön valahonnan a figyelem a fraktálok irányába is. A másik nagy inspiráció a zene – a reneszánsz polifónia, a fűgák, a szerializmus – sőt, az elektroakusztikus zene; a Mentorhálózaton belül Kele Fodor Ákossal dolgoztunk együtt, az volt a kérdésem, hogyan lehet a loopok, a sampling stb. technikáit alkalmazni a költészetben. Tulajdonképpen meg akarok érteni helyzeteket és szerkezeteket, és ezeket modellezem le a szövegeimben.

Leginkább Kolozsváron élsz, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem folytattál tanulmányokat, sokáig [a szem](#) lírarovatát szerkesztetted, miközben magyarországi folyóiratokban is publikáltál, és a köteted is magyarországi kiadónál jelent meg. Milyennek látod a kortárs magyar lírát a két nézőpontból, és kell-e egyáltalán ma a „határon túli” címkéről vagy állapotról beszélni?

Két jelenséget látok. Egyrészt nagyon örülök annak, hogy léteznek átjárások, és lényegében már egyetlen irodalmi-kulturális térről beszélhetünk. A magyar kultúra tágas kontextusa számomra pozitívum. Amit viszont kritikusabban szemlélek, az az, hogy úgy tűnik, erdélyi és magyarországi irodalom nagy egymásra találása úgy zajlott le, hogy egyértelműen mi integrálódtunk egy Budapest-központú irodalmi térbe. Ha szinte az összes, irodalmi kánont szabályozó intézmény Budapesten van, akkor egyre nehezebb kikerülni a normativizáló szándékokat. Sok ilyen gesztus teljesen automatikusan működik, mert az a konvenció, hogy mindannyian centralizált irodalmi szerkezetben gondolkodunk. Fel sem merül például, hogy az erdélyi magyar nyelv alternatív standardként működjön. Volt olyan, hogy többen azon kaptuk magunkat, hogy „fordítjuk” a verseinket. Jó amúgy, hogy felhozta a „határon túli” szókapcsolatot, szerintem ez, vagy NER-beli párja, a „külhoni” ugyancsak egy központi tekintet hordozója, ami valamiféle függelék-státuszt kölcsönöz nekünk. Szerencsésebb volna pl. a német helyzet mintájára magyar nyelvű irodalmakról beszélni, és kölcsönösen ismerni a különböző hagyományokat, útvonalakat. Ami a lírát illeti, azt látom, hogy vannak hagyománykülönbségek az államszocialista gyerekszobáinkban. A magyar nyelv másfajta jelenléte, használata vezethet meglepő poétikákhoz Erdélyben, de ez nem általános tapasztalat: a kortárs magyar nyelvű líra nem szerveződik kizárólag területi alapokon, egyéb kritériumok alapján is akadnak lényeges különbségek.

Mik a jövőbeli terveid?

A doktori disszertációmát szeretném mihamarabb befejezni. Utána egy novelláskötet van tervben, amit régóta tervezek, de kicsit tartok a prózától. Verset egy ideig viszont nem írnék – neki szeretnék fogni Hölderlint olvasni és fordítani. Hölderlin költészete azóta érdekel, amióta egyetemen el kellett olvasnom Heidegger róla szóló könyvét, ugyanakkor nemrég egy [TGM-esszé](#) nagyon szépen kiegészítette számomra az olvasati lehetőségeket (nemcsak a lét alapítása, hanem egy következetesen végigvonuló politikai program). Kicsit a fókuszom is az olyan politikai költészet, ami nem gőzkieresztő mémekre épül, hanem van egyáltalán gondolati tartalma és valóságátalakító igénye.

A kötetbe [ITT](#) tudnak beleolvasni.

Fenyő Dániel

- [Megosztás](#) 127
- [Nyomtatás](#)

Címkék

- [Székely Örs](#)
- [interjú](#)
- [Fenyő Dániel](#)
- [ostinato](#)

Kapcsolódó cikkek

- [Vendég: Versum – Antropocén](#)

- [Székely Örs: ostinato \(részlet\)](#)

”

Innen jött az ötlet, hogy kicsit láthatóvá tegyem a betűknek meg magának a szövegnek az anyagi létezését, hogy ne legyen olyan egyszerű a szöveget pusztán a „tartalmára” redukálni.

”

Mindig zavart írás közben, hogy nem tudom ábrázolni a párhuzamosságokat, a megakadásokat, hogy mindennek redukálnia kell egy végtermékre.

”

azt szeretném közvetíteni, hogy a nyelv nem rituálisan körbepisilt zseniköltők magánterülete és -tulajdona, hanem belakható világ, használható, kombinálható eszközök terepe.

”

De miért az az egyetlen elfogadható realizmus, ha az ember orrát folyton beledörgölik az uralkodó ideológia valóságként való elfogadásába; és cselekvés helyett az egyéni izolációt, a világ szétesettségének látványában való gyönyörködést kínálja fel alternatívának?

”

A művészet, szűkebb értelemben véve az irodalom ma minden kétséget kizáróan osztályprivilegium, és ebből a szempontból érdemes rákérdezni jelenlegi prioritásaira és céljaira.

”

Ár és érték, szavak és dolgok megfeleltetésének folyton elcsúszó viszonya, mint a tizenhatodik századi, világállapottá terebélyesedett melankólia egyik fő „oka” jelzi az allegóriának a mindent megragadni akaró, felhalmozó igyekezetét.

”

Ha szinte az összes, irodalmi kánont szabályozó intézmény Budapesten van, akkor egyre nehezebb kikerülni a normativizáló szándékokat. Sok ilyen gesztus teljesen automatikusan működik, mert az a konvenció, hogy mindannyian centralizált irodalmi szerkezetben gondolkodunk.

- [Impresszum](#)
- [Rólunk](#)
- [Partnerek](#)
- [Médiaajánlat](#)
- [Írólap](#)

-
-
-

© Litera.hu Kft. 2002-2021

PULITZER-DÍJ 2005